

TELEVİZYON HABERLERİ YOLUYLA ERKEK EGEMEN SÖYLEMİN YENİDEN İNŞASI: KADIN CİNAYETİ HABERLERİ ÖRNEĞİ

Zeynep DEMİRCİOĞLU*
Abdulkadir ATİK**

ÖZET

Medya ve özellikle de geniş kitlelere ulaşabilme ve onları cezbedebilme kapasitesiyle televizyon, hem toplumsal yapıdaki egemen söylemi yeniden inşa edebilmekte hem de bu yapıyla örtüşebilecek yeni söylem biçimleri oluşturabilmektedir. Yayın politikasını çağdaş ilkelere ve evrensel değerlere göre şekillendirmeye çalışan televizyon kanalları da kitlelerle aynı noktada buluşabilme ve ortak dili konuşabilme ekseninde, bilerek veya bilmeyerek genel-geçer anlayışla pek çok noktada kesişebilmektedir. Televizyonda yayımlanan kadın cinayet haberlerinde erkek-egemen söylemin nasıl yeniden üretildiği sorunsalı üzerine temellendirilen bu çalışmada, CNN Türk televizyonunda yayımlanan kadın cinayet haberleri analiz edilmiştir. Bu kapsamda bilinen en eski, yaygın ve süregelen hegemonik oluşumlardan biri, cinsiyetçi bir ayırımdan kaynaklanan ve sistemin, fiziksel gücü elinde bulunduran erkeğin lehine yapılandığı ataerkil veya erkek-egemen anlayışla televizyon haberleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Erkek Egemen Söylem, Kadın, Haber.

RECONSTRUCTION OF MALE DOMINANT DISCOURSE THROUGH TELEVISION NEWS: EXAMPLE OF FEMICIDE NEWS

ABSTRACT

Media and especially television with its capacity to reach the large masses and to attract them, can both reconstruct dominant discourse in social structure and create new types of discourse that may overlap with this structure. Television channels that are trying to shape their broadcasting policy according to modern principles and universal values also can intersect with the universal understanding at several points knowingly or unknowingly on the axis to meet the masses at the same point and to speak common language. In this study which was based on the problematic how male dominant discourse has been reproduced in femicide news broadcasted on television, femicide news broadcasted on CNN Turk television were analyzed. In this context, it was tried to determine the correlation between television news and paternalistic or male dominant understanding which is one of most ancient, common, and longstanding hegemonic formations, originated from a sexual discrimination, and in which system was constructed on behalf of man holding physical power.

Keywords: Male Dominant Discourse, Woman, News.

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, zeynepd@atauni.edu.tr

** Yrd. Doç., Dr., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, kadiratik@atauni.edu.tr

1.GİRİŞ

Medya toplumsal sistem içinde son derece özel ve önemli konumda yer almaktadır. Medyanın bu özel konumu; bir yandan sistemin temel argümanlarına göre şekillenen yönüne vurgu yaparken diğer yandan da içinden çıktığı sistemi yeniden biçimlendirebilecek bir güç olduğu gerçeğinden ileri gelmektedir. İnsanları eğlendiren, bilgilendiren, haberdar eden, kamusal alana taşıyan vs yönüyle medya, temel belirleyicilerden biri olma konumunu ve vazgeçilemezliğini gün geçtikçe daha da pekiştirmektedir. Hitap ettiği kitlelerle ortak dili konuşmak zorunda olan medyanın aynı zamanda bu dili değiştirebilme potansiyeline sahip, ideolojik bir güce dönüşebilme ihtimali de ortada olan gerçektir. Haber yapımları ise bireysel ve toplumsal karşılığı, üretim pratikleri, politik ve ideolojik uygulamalar hesaba katıldığında medyanın elindeki en önemli güç unsurlarının başında yer almaktadır. Bu nedendir ki haberler, iletişim çalışmalarının merkezindeki konular arasında yer almaktadır.

Televizyonda erkek-egemen söylemin, kadın cinayet haberleri üzerinden nasıl yeniden inşa edildiğinin incelendiği bu çalışma; “televizyon hem toplumsal yapıdaki egemen söylemi yeniden inşa edebilme hem de bu yapıyla örtüşebilecek yeni söylem biçimleri oluşturabilme” iddiası ve bakış açısı üzerinden sistematize edilmektedir. Bu kapsamda çalışmanın kavramsal çerçevesinde toplumsal yapıdaki erkek-egemen anlayış ve medya ile egemen yapı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Uygulama aşamasında ise analiz edilen haberlerdeki ortak söylem biçimleri tespit edilerek bu söylemlerle geleneksel egemen söylem arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

2.ERKEK-EGEMEN ANLAYIŞ

Sosyal bir varlık olan insan kaçınılmaz olarak her zaman toplumsallaşırılığı içerisinde kendine yer bulabilmiş ve bu yapı içinde kendini tanımlayıp ifade edebilmiştir. Son derece farklı etmenlere göre şekillenen toplumsal sistemler, o sistemi oluşturan bireylerin ve grupların kaderini belirlemede başat role sahip olmuştur. Kendi meşruiyetini “insanın insana muhtaçlığı” gerçeği üzerine temellendiren toplumsal sistemler, bu zihniyeti varoluşunun DNA kodları gibi nesilden nesile aktarmıştır. Dolayısıyla zamanla sistem içinde oluşan hiyerarşik ve hegemonik yapının bireyler tarafından kabullenilip rıza görmesi ve hatta rasyonel argümanlarla savunulması mümkün olabilmektedir. Sistemin taşıyıcı unsuru olarak kabul edilen hiyerarşi ve iktidar oluşumunda ise tarihsel süreçte genellikle fiziki güç ve görece zenginlik temel belirleyenler olarak önemli rol oynamıştır. Bu kapsamda bilinen en eski, yaygın ve süregelen hegemonik oluşumlardan biri, cinsiyetçi bir ayrımdan kaynaklanan ve sistemin, fiziksel gücü elinde bulunduran erkeğin lehine yapılandığı ataerkil veya erkek-egemen oluşumdur.

Erkek-egemen anlayış ya da ataerkillik, sınıfsal oluşumların belirgin olduğu toplum-

sal sistemlerde, iktidarın erkeğin elinde toplanmasını ve buna bağlı olarak erkeğe ait olan değerlerin mutlaklaştırılarak, sözlü veya yazılı geleneklerle korunup, geleceğe aktarıldığı ve böylece kadının aleyhine erkeğe üstünlük sağlandığı bir toplumsal yapıyı ifade etmektedir (Özbudun,1999:33). Dolayısıyla erkeği mutlak bir güç olarak tanımlayan bu yapıda kadın; genellikle erkeğin inisiyatifine bırakılmış, onun hizmetine adanmış ve sürekli olarak erkek üzerinden konumlandırılmış bir ‘varlık’ veya ‘yokluk’ olarak kendi tekamülünü günümüze kadar sürdürülmüştür. Bu durumda kadının kendi varlığını, kendini yok etme pahasına, adeta erkeğin varlığına katarak onu daha çok var etmesinin kökenine ilişkin sorular, meselenin çözümüne ilişkin temel sorunsallar haline gelmiştir.

Aynı öze sahip kadınla erkek arasındaki dengenin bu kadar belirgin bir biçimde bozulmasının kökenine ilişkin görüşler konusunda üzerinde hemfikir olunan temel mesele ‘fiziksel güç’tür. Rowbotham, kadının bedensel olarak erkekten daha güçsüz olduğu için erkeğin koruması altına girdiğinin ve erkeğin bu üstünlüğünü kadını tahakküm altına alarak kendi lehine kullandığının altını çizmektedir (akt.Öztürk, 2000:55). Özbudun (1999:36) ise daha çok erkeğe mutlak üstünlük tanıyan toplumsal anlayışın meşruiyet kaynağını sorgulamaktadır. Ataerkil toplumlarda, erkek ve kız çocuklarına dünyaya geldikleri andan itibaren bu toplumun kurallarına göre davranmaları ve ona göre yaşamaları öğretilir. Erkek çocuktan ‘erkek’ gibi davranması, kız çocuğundan ‘kız’ gibi naif olması beklenilmektedir. Erkek tahakkümünün esas olduğu bu toplumlarda, alınan oyuncaklar da aslında bu konunun bir tezahürü niteliğindedir. Erkek çocuğa tabanca alınması, kız çocuğuna da bebek verilmesi, daha o yaştan itibaren onların hangi davranış kalıplarını benimsemeleri gerektiğine dair işaretler olarak kendini göstermektedir.

Geleneksel ataerkil anlayışta erkekler; toplumsal alanda daha aktif rol alacak biçimde cesaretli, kavgacı, yarışmacı bir toplumsal konuma göre hayata hazırlanırken kız çocukları ise ev işlerini yürütecek, çocuk bakacak nitelikte ve dolayısıyla rolü daha çok aile içinde sınırlı kalacak şekilde büyütülmektedir. Bu yüzden kadınların mutlu bir yaşam sürme umutları kendi ellerinden alınıp, onlara bakacak erkeklere bırakılmıştır (Özbudun, 1999:34). Ataerkil anlayışta, doğumu büyük bir müjde ve sevinçle karşılanan erkek çocuklar daha serbest ve denetimsiz büyütülürken kız çocukları çok daha sıkı bir denetim ve koruma altında yetiştirilmektedir (İnceoğlu ve Kar, 2010:40). Doğumla başlayıp çocukluk süreciyle devam eden cinsiyetçi ayrım yetişkinlik aşamasında bambaşka bir görünüme bürünmektedir. Önce ailenin reisi olarak babanın veya zaman zaman abinin sorumluluğunda olan kadın, evlendikten sonra da kocanın boyunduruğu altına girebilmektedir. Erkek-egemen anlayışta kadın için evlilik; sorunlu bir egemenlik ortamından sıyrılıp daha belirsiz ve riskli bambaşka bir iktidar alanına girmekten öte bir anlam taşımamaktadır (Tayanç ve Tayanç, 1977:37). Anadolu’daki geleneksel yaygın kanaat de bu durumu onaylar niteliktedir. Çoğu erkek açısından kadın aileye “dışarıdan gelen ve nihayetinde dışarıya gidecek olan” biri olarak görüldüğü için yeri; Nazım Hikmet’in dizeleriyle

‘sofradaki yeri öküzümüzden sonra gelen’ olarak en gerilerde olandır.

Kadın aleyhine işleyen erkek-egemen anlayış zamanla kadının kendi rolünü benimsemesine ve aynı anlayışın sorgulanmadan hem erkekler hem de kadınlar tarafından sonraki nesillere aktarılmasına yol açabilmektedir. Öyle ki erkeğin kadın üzerindeki hakimiyeti, kadının kadın üzerindeki hakimiyetinin meşru zeminini oluşturabilmektedir. Kandiyoti’ye göre, (2013:34) ataerkil sistemde yetişen genç bir kız, çektiği zorluklar ve yoksunlukların acısını, yaşlandığında kendi kızları ve gelinleri üzerinde kurduğu denetim ve otoriteyle atma yoluna gitmektedir. Bu nedenle menopoza yaşını geçmiş güçlü bir matriark¹, ataerkil madalyonun öteki yüzünü oluşturmaktadır.

Sistemin kendisine armağan ettiği mutlak güçle birlikte erkek, aynı zamanda güç kullanma arzusuna ve meşruiyetine sahip olabilmektedir. Ataerkillik erkeğin üstünlüğünü, doğadan gelen bir ödül olarak adlandırmaktadır. Erkeğin evdeki üstün konumu, kadının zayıf ve bağımlı kimliği, yaşanan şiddetin normal ve doğru olduğu algısına götürmektedir (Kümbetoğlu, 2010:42).

İnsanın hayatta kalma mücadelesinde bedensel gücün temel belirleyen olduğu eski çağlardan günümüze kadar uzanan ve kadının geri plana itilmesiyle sonuçlanan cinsiyetçi ayrım günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Daha medeni ve yaşanabilir bir dünya düzeni, insanın insana üstünlük ve egemenlik anlayışından sıyrılma iradesiyle çok daha mümkün gibi görünmektedir. Kadını sosyal hayattan soyutlayan ve zaman zaman erkeğin gölgesinde yok sayan toplumsal yapılarda kalıcı ve kuşatıcı bir insani ilerlemenin olamayacağı insanlığın yaşadığı acı deneyimlere bakıldığında kaçınılmaz gibi görünmektedir.

3. HABER VE EGEMEN SÖYLEM

En temelde bir dil ve iletişim pratiği olarak ele alınabilecek olan söylem; iktidar, mücadele, ideoloji ve bilgi gibi kavramları kuşatmakta ve bunlar aracılığıyla kendini var etmektedir. Bir toplumu ya da insanı anlayabilmek, ya da onların içinde buldukları durumu kavrayabilmek için söylemin anlaşılması gerekmektedir. Çünkü söylem insanoğlunun bütün yapıp etmelerinin ‘anlamını bulduğu’ toplumsal hayatın soyutlanamaz bir parçasıdır (Sözen, 2014:9). Söylem sistem içindeki tüm elemanların, az ya da çok, katkısıyla anlamını bulmakta ve toplumsal dolaşımına devam etmektedir. Toplumsal ve bireysel hayatı çepeçevre kuşatan medya ise söylemin oluşmasında, kabul görmesinde, yaygınlaşmasında ve devamlılığında son derece özel bir yerde durmaktadır.

Medya özellikle haberler dolayısıyla egemen söylemi hem yeniden üretmekte hem de egemen söylem doğrultusunda yeni söylem biçimleri geliştirerek mevcut anla-

yışın meşruiyet kazanmasında, kanıksanmasında, pekişmesinde ve sürekliliğinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Medyanın egemen söyleme sağladığı bu katkı çoğu zaman özel herhangi bir düzenleme veya müdahaleye gerek duymaksızın kendiliğinden gerçekleşebilmektedir. Çünkü medya zaten en başından itibaren mevcut sisteme göre şekillendiği için sistem içerisindeki bütün mekanizmalara uyum sağlayacak şekilde hareket etmektedir.

Van Dijk’a göre medya, iktidar yapılarının oluşumunda ve yeniden üretiminde son derece özel bir noktada durmaktadır. Medya, dolaylı ve/veya doğrudan iktidarın gücüne katkı sağlayabilmektedir. Haberlerin seçimi, kaynak kullanımı, haberlerde hangi aktörlerin kamuoyuna yeniden sunulacağı ve onların ne söyleyeceği gibi konularda iktidarın elinde son derece elverişli bir tahakküm aracına dönüşebilmektedir. (akt:Küçük, 1994:303). Haberi bir söylem olarak ele alan Dijk, haber söyleminin toplumda var olan egemen söylemin bir ürünü olduğunu ifade etmektedir. Buna paralel şekilde Hall de egemen ideolojinin haber metinlerinde hayat bularak yeniden kurulduğunun altını çizmektedir. Dolayısıyla haber söylemi egemen söylemden, yani güç ve iktidar odaklarının söylemlerinden bağımsız bir yapıya sahip olamamaktadır (İnal, 1996:97). Toplumun bilgi ve ilgisini geliştirecek, dönüştürecek, gerçekliğin kurgusal olarak medya kuruluşunun yapısına ve ideolojisine göre yeniden yapılandığı haberler (Rigel, 2000:177) toplumsal gerçekliği yansıtan bir ayna görevi üstlenmemekte ve salt gerçeklikten oluşmamaktadır. Yapılandırılmış ürünler olarak haberler, üretim ve anlamlandırma süreci hesaba katıldığında karmaşık söylemsel yapılar olarak kendini göstermektedir (Özer, 2013:181). Haberin söylem yapısı, herhangi bir iletişim biçiminin toplumsal ve siyasal bir boyutu olduğunu çok daha net bir şekilde ortaya koymakta ve anlama ancak bağlamı hesaba katarak ulaşılabileceği gerçeğine vurgu yapmaktadır. Bu ideolojik işleyiş daima statükoyu kayırmakta ve yalnızca malların değil, aynı zamanda fikirlerin ve anlamlarında üretimini ve değerlerini de kontrol eden egemen yapıya hizmet etmektedir (Fiske, 2011:298).

Haberi, söylem olarak ele alanlar, onun taşıdığı anlamı ve sınırlandırdığı uzlaşımlar seti ile ilgilenmektedirler (Dursun, 2001: 156). Egemen söylem içinde haber sadece güçlüler için değildir. Toplumun her kesiminden insanın haberde temsil alanı bulunduğunu söylemek mümkündür. Ancak olaylar daha çok güçlülerin çıkarları açısından yorumlanmaktadır. Egemen kesimin haberlerde yer alma sıklığı ve biçimi de durumu bu durumu pekiştirmektedir. Güçlülerin haberlerde daha çok bireysel temsiller ve olumlu yanlarıyla gündeme gelmelerine karşın, güçsüzler ve zayıflar genelde toplu eylemlerde, çatışmalarda, sapkınlıklarda ve cinayet gibi mağduriyet hallerinde haberlere konu olmaktadır. Dolayısıyla haberler taşıdığı ideolojik bağlamlar nedeniyle egemen söylemin yeniden üretildiği söylem biçimlerine dönüşmektedir (Dursun, 2013:157).

¹ Anaerkil olarak Türkçeleştirilen matriarkal kavramı, ataerkilliğin aksine kadının ve özellikle de ‘ana’ baskın konumuna göre şekillenen toplumsal yapılar için kullanılmaktadır.

4) TELEVİZYON HABERLERİNDE ERKEK-EGEMEN SÖYLEMİN KADIN CİNAYETİ HABERLERİ YOLUYLA YENİDEN İNŞASI

4.1. Yöntem

Televizyon haberlerinde erkek-egemen söylemin kadın cinayet haberi üzerinden hareketle analiz edildiği bu çalışmada değerlendirmeye alınan haberler söylem analizi yöntemiyle incelenmektedir. Çalışma temelde haber söyleminin toplumsal bağlara göre şekillendiği ve haberler yoluyla bu söylemlerin yeniden üretildiği paradigması üzerine kurulmuştur. Bu kapsamda Van Dijk'in söylem analizi haberlerin incelenmesinde uygun bir çözümleme yöntemi olarak kabul edilmiştir. Böylelikle toplumsal bağlam içinde oluşan dilsel kalıpları tespit edip, bu kalıpların haberlerdeki karşılıklarını incelemek mümkün olabilmektedir. Bu şekilde haber söyleminin ardındaki asıl niyet ve anlam çok daha isabetli bir şekilde ortaya konulabilmektedir (Güngör, 2013:47).

Van Dijk'in söylem çözümlemesi temelde dilsel ifadelerdeki makro ve mikro yapıların analizine yöneliktir. Tematik ve şematik olarak ele alınabilen makro yapıda; başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, artalan ve bağlam bilgisi, olay tanıklarının ifadeleri gibi unsurlar ele alınmaktadır. Fotoğraflar ve resimler de tematik yapı kapsamında incelemeye tabi tutulmaktadır. Mikro çözümlemede ise sentaktik inceleme yapılmaktadır. Sentaktik çözümlemede cümlelerin kullanım yapılarına bakılmaktadır. Aktif ya da pasif olarak kurulan cümlelerden farklı anlamlar çıkmaktadır. (Güngör, 2013:48).

Çalışmada incelenen kadın cinayeti haberleri, metnin önce ne söylediği ve neyle ilgili olduğuna ilişkin semantik yapıya yönelik makro analiz çerçevesinde, belirlenen üç parametreye göre çözümlemeye tabi tutulmuştur. Haberlerdeki sözcük yapıları, imalar, yan anlamlar gibi mikro çözümleme unsurları ise makro analizlerin içinde kullanılmıştır. Buna göre çalışma kadın cinayet haberlerinin taşıyıcı söylemleri olarak kabul edilen üç temel önerme üzerine inşa edilmiştir. Bu önermeler; erkek egemen bakışın kadına yönelik 'eş', 'anne' ve 'sevgili' söylemleri üzerinden yeniden inşası, korunmaya muhtaçlık söylemi ve erkeğin varlığına adanmış bir varlık olarak kadın temasıdır. Buna göre ilk parametrede haberlerde cinayet mağduru kadınlar için kullanılan kalıp yargılar tespit edilmiş ve 'eş', 'anne' ve 'sevgili' şeklinde klişeleşen 'kadın tanımlamaları'ndan hareketle erkek-egemen bakışın nasıl yeniden üretildiği anlaşılmasına çalışılmıştır. İkinci parametrede "korunmaya muhtaç bir varlık olarak" kadınların haberlerdeki söylemlerinde nasıl konumlandırıldığı analiz edilmektedir. Son parametrede ise toplumsal anlayışla paralel olarak haber söyleminde kadının nasıl erkeğin varlığına adanmış bir varlık olarak dile getirildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.2. Kapsam ve sınırlılıklar

Televizyonda yayımlanan kadın cinayet haberlerinde erkek-egemen söylemin nasıl yeniden üretildiği sorunsalı üzerine temellendirilen bu çalışmada, ulusal televizyon kanalları içinden, amaçlı örneklem tekniklerinden biri olan tipik durum örnekleme yoluyla seçilen CNN Türk televizyonundaki, 1 Haziran 2014 tarihi ile 31 Aralık 2014 tarihleri arasındaki yedi aylık sürede yayımlanan kadın cinayet haberlerinden tesadüfi olarak seçilen yedi haber analiz edilmiştir. Araştırmanın evrenini oluşturan haber kanalları içerisinden genel yayın içeriğine sahip bir televizyon kanalı yerine, ulusal ölçekte yayın yapan, habere çok daha ayrıntılı yer veren tematik bir haber kanalının seçilmesinin çok daha uygun olacağı öngörülmüştür. Bu kapsamda ana akım medya içinde değerlendirilebilecek CNN Türk televizyonunun seçilme gerekçelerinden biri de yayın ilkeleri arasında yer alan "yayınların, gerçeğin farklı boyutlarını yansıtabilecek şekilde çoğulcu, gerçeğin farklı yönlerini temsil eden düşünceler ve toplumsal aktörler karşısında ise tarafsız olması" ilkesidir (Yayın İlkeleri, 2012:9). Bu ilkeden hareketle CNN Türk televizyonunun yayınlarda çeşitli toplumsal katmanların eşit ve yeterli temsiline özen gösterdiği ön kabulüyle hareket edilmiştir. Kadın cinayeti haberleri seçilirken sadece cinayete uğrayanın kadın olduğu haberler değerlendirilmeye alınmıştır. Haberler seçilirken failin erkek ya da kadın olması konusunda herhangi bir ayırım gözetilmemesine rağmen rastlantısal olarak örnekleme oluşturan haberlerin tamamında failin erkek olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Makro ve Mikro Çözümleme

4.3.1. Erkek Egemen Bakışın Kadına Yönelik 'Eş' ve 'Anne' Söylemleri Üzerinden Yeniden İnşası

Kam/spikerler

- I. 24.06.2014 tarihli haber: ABD'li Sarai Sierra cinayetinde "Laz Ziya" lakaplı Ziya Tasalı "kasten öldürme" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırıldı. "Hırsızlık" ve "cinsel saldırı" dan suçlu bulunan Tasalı bu suçlardan da toplam 8 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırıldı.
- II. 01.07.2014 tarihli haber: Ankara'da bir karakol önünde yaşanan silahlı kavga da iki kadın ve bir polis memurunun hayatını kaybettiği haber. İddiaya göre, ablası ve çocuğuyla karakola giden bir kadın, kendisini rahatsız ettiğini ileri süren polis memurunu şikayet etti. Ancak şikayet ettiği polisin kendisini rahatsız etmeye devam etmesi üzerine tekrar karakola gitti.
- III. (01.07.2014 tarihli haber) Adana'da şizofreni hastası olduğu için uzun süre tedavi gören 39 yaşındaki Yakup Yılmaz, 3 çocuk annesi eşi, 27 yaşındaki Son-

gül Yılmaz'ı öldürdü, eşinin ilişki yaşadığını iddia ettiği komşusu 36 yaşındaki Çetin Altun'u da ağır yaraladı. Aranan cinayet zanlısı Yakup Yılmaz hakkında, eşine şiddet uyguladığı için evden uzaklaştırma kararı bulunduğu öğrenildi. Koruma altındaki bir kadın daha öldürüldü. Hem de 3 çocuğunun gözü önünde Haber Adana'dan.

- IV. (31.07.2014 tarihli haber) “İmdatına kimse yetişemedi. Bir kadın daha güpegündüz sokak ortasında öldürüldü. Olay; Sancaktepe Ankara Caddesi'nde; sabah saatlerinde meydana geldi. 36 yaşındaki Sibel Kazankaya'nın yolunu bir süre önce ayrıldığı eşi Ali Murat Kazankaya kesti. Saldırgan eş, silahı boşanmak isteyen eşine dayadı. Olanı biteni birkaç kişi gördü, ama onlar da müdahale etmeye korktu”.
- V. (30.09.2014 tarihli haber) Ankara'da sokak ortasında işlenen cinayetin güvenlik kamerası görüntüleri ortaya çıktı. O görüntülerde cinayeti işleyen Ömer Sarı'nın eşi Yazgülü Sarı'ya ateş etmesi ve ardından kendi kafasına dayadığı silahla intihar etmesi an be an görülüyor.
- VI. 01.12.2014 İstanbul Halkalı'da bir kişinin parkta kahvaltı yaptığı kadını pompalı tüfekle öldürdüğü haber. “Yine şiddet, yine ölüm. Burası Küçükçekmece Yarımburgaz parkı.
- VII. 05.12.2014 Biri öldürülen diğeri de kıl payı ölümden kurtulan iki kadının yer aldığı haber. “Bitmiyor, sonu gelmiyor. Yaşamdan koparılan bir kadının haberi var sırada. İki kadın yine boşandıkları eşlerinin hedefi oldu. Biri öldü, diğeri silahın tutukluk yapmasıyla son anda kurtuldu”.

Haberlerin Görüntü Metinlerindeki Art Alan İfadeleri

- I. Amerikalı turist Sarai Sierra'yı öldürdüğü gerekçesiyle yargılanan ve kamuoyunda Laz Ziya diye bilinen Ziya Tasalı adam öldürmekten müebbet, cinsel saldırı ve hırsızlık suçlarından da toplam 8 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum edildi... bir anda ortadan kaybolan amatör fotoğrafçı Sierra'nın cesedi, 2 Şubat'ta Sarayburnu'ndaki tarihi surlarda bulunmuştu.
- II. Daha sonra o polis memuru, genç kadına ve ablasına karakolun bulunduğu sokakta ateş etti. O anların öncesine ait güvenlik kameraları görüntüleri ortaya çıktı. O görüntülerde, polis memurunun iki kadının içinde bulunduğu aracı nasıl takip ettiği olay sırasında aynı sokakta yer alan iki kişinin, silah sesleri sonrasında tepkileri yer alıyor.
- III. Eşine şiddet uygulayan Yılmaz'a evden uzaklaştırılma cezası verildi ama bu genç kadını korumaya yetmedi. Eşinin aynı mahalleden oturan bir başka kişiyle ilişkisi olduğunu iddia eden Yılmaz, sabah saatlerinde mahalleye geldi.
- IV. Ali Murat Kazankaya eşine ateş etti. Sonrada bir otomobille olay yerinden

kaçtı. Olayı görenler polise, 112 ye ihbar etti ama sağlık ekipleri Sibel Kazankaya'nın hayatını kaybettiğini belirledi. Olayın ardından saldırgan eşi arayan polis bir intihar haberi aldı. Ölen kişinin, olay yerinin yakınında aracında kendini vuran Ali Murat Kazankaya olduğu belirlendi.

- V. Bu görüntüler Başkent Ankara'da yaşandı. Ankara Ticaret Odası'nda temizlik işçisi olarak çalışan Ömer Sarı, TOBB Üniversitesi'nde çalışan eşi Yazgülü Sarı'yı işe bıraktığı sırada karısına silahla iki el ateş ederek öldürdü. Ardından da kendi kafasına dayadığı silahla intihar etti ve o anlar güvenlik kameraları tarafından saniye saniye görüntülendi... Polis ilk incelemesinde olay yerinde üç boş kovan, Yazgülü Sarı'ya ait bir cep telefonu görüşmesi dökümü ve bir mektup buldu. Mektupta Ömer Sarı'nın kimsenin suçu olmadığını eşini, kendisini aldattığı için vurduğunu yazdığı öğrenildi.
- VI. Parka kahvaltı yapmaya gelen bir çift tartışmaya başladı. Tartışma büyüdü. Genç kızın erkek arkadaşı arabasına gitti. Pompalı tüfeğini alıp, geri döndü, kız arkadaşını vurdu. Genç kız ağır yaralandı. Polisler hemen olay yerine geldi. Ancak eli tüfekli saldırgan, polislerin ağır yaralı kıza müdahalesine izin vermedi. Kız arkadaşını rehin tuttu. Her geçen dakika yaralı genç kızın hayatı riski artıyordu. Saldırgan ancak yarım saat sonra ikna edilebildi. Genç kız hemen hastaneye kaldırıldı. Ama artık çok geçti. Daha 22 yaşında sevgili şiddetine maruz kaldı, hayatını kaybetti. Zanlı pompalı tüfeği ile birlikte gözaltına alındı.
- VII. Zeliha Şule Demiray 45 yaşındaydı. İzmir'de yaşayan üç çocuk annesi. Bir yıl önce eşinden boşanmıştı. Ancak İbrahim Tahan onun peşini bırakmadı, sürekli tehdit etti. Ve işe giderken Şule Demiray'ın yolunu kesti. Barışmak istediğini söyledi. Reddedilince de pompalı tüfekle kadının üzerine kurşun yağdırdı. Ardından silahını başına dayayıp ateşledi.

Haberlerde toplumsal bağlama yönelik egemenlik ilişkileri kapsamında öne çıkan temaların başında kadın tanımlamaları dikkati çekmektedir. Kadın tanımlamaları her ne kadar televizyon kanalının kadın-erkek eşitliğine ilişkin idealist duruşu nedeniyle yumuşatılmaya çalışılsa da tanımlamaların art alanına bakıldığında egemen söylemin izlerini görmek mümkün olabilmektedir. İncelemede kadın tanımlamalarının kadının erkek-egemen yapıdaki geleneksel rolüyle örtüşecek şekilde yapılandırıldığı görülmektedir. Kadınlar öncelikli olarak ‘anne’, ‘eş’ ve ‘sevgili’ tanımlamalarıyla erkeğe etiketlenmekte ve erkek üzerinden yeniden konumlandırılmaktadır. Haberlerde sıkça kullanılan ve adeta kalıplaşmış ifadeler biçiminde yinelenen ‘üç çocuk annesi’, ‘hem de 3 çocuğunun gözü önünde’, ‘ablası ve çocuğuyla karakola giden bir kadın’ şeklindeki tanımlamalar, kadının ailedeki; kadın, erkek, çocuk ekseninde oluşturulan geleneksel rolünü pekiştiren ifadeler olarak haber söyleminde yerini almaktadır. Bunun gibi kadın tanımlamalarında öne çıkan ‘eş’ ve ‘sevgili’ söylemi de erkek ile kadın arasındaki toplumsal bağlara işaret eden egemen erkek söyleme denk düşmektedir. ‘39 yaşındaki Yakup Yılmaz, üç çocuk annesi eşi, 27 yaşındaki

Songül Yılmaz'ı öldürdü', 'Sibel Kazankaya'nın yolunu bir süre önce ayrıldığı eşi Ali Murat Kazankaya kesti', 'cinayeti işleyen Ömer Sarı'nın eşi Yazgülü Sarı'ya ateş etmesi', 'İki kadın yine boşandıkları eşlerinin hedefi oldu' şeklindeki söylemler erkeğin üstünlüğü anlayışına göre temellendirilen toplumsal ilişkiler ağının haberlerdeki tezahürü olarak kendini göstermektedir. Bu tanımlamalar 'eski eş', 'boşandığı eş' biçimindeki vurgularla iyice pekişmekte ve yeniden üretilmektedir. Kadın, erkekle olan resmi ve organik bağlarını kopartsa bile hala önceki toplumsal konumuyla hatırlanıp, dillendirilmektedir.

Analiz edilen haberlerden yalnızca ikisinde kadınların aile, eş veya sevgili tanımlamalarının dışında, toplumsal statülerine ilişkin ifadeler rastlanmaktadır. İlk olarak İstanbul'da öldürülen ve Türk medyasının gündemini uzun süre meşgul eden Amerikalı Sarai Sierra cinayeti haberinde; 'eş', 'anne', 'sevgili' tanımlamalarının dışında, kadının toplumsal konumuna yönelik kimlik vurguları yer almaktadır. Sarai Sierra, haber söyleminde Amerikalı turist ve fotoğrafçı tanımlamalarıyla yer almaktadır. Diğer haberde ise cinayeti işleyen kocanın temizlik işçisi olduğu ifade edildikten sonra TOBB Üniversitesinde çalışan Y.S. denilmektedir.

4.3.2.Korunmaya Muhtaçlık Söylemi

Makro analizde haberlerdeki erkek-egemen söylemde öne çıkan bir diğer tema da 'korunmaya muhtaçlık' önermesidir. Erkek-egemen bakışın bir sonucu olarak; kendi kendine yetemeyen, bakıma ve ilgiye muhtaç ve tüm bu ihtiyaçlarının ancak erkek aracılığıyla karşılanabileceği kadın anlayışı haber söyleminde de kendini göstermektedir. İncelenen haberlerin genelinde korunmaya muhtaç kadın söylemi açık veya örtük ifadelerle sık sık dile getirilmektedir. Bu söylem beraberinde kadının, erkeğin inisiyatifine ve umuduna bırakılmış olduğunu ve bu konuda devletin koruyucu hizmetlerinin bile yetersiz kaldığı vurgusuyla desteklenmektedir. Haberlerde "Koruma altındaki bir kadın daha öldürüldü. Hem de 3 çocuğunun gözü önünde", "İmdatına kimse yetişemedi. Bir kadın daha güpeğündüz sokak ortasında öldürüldü.", "Saldırgan eş, silahı boşanmak isteyen eşine dayadı. Olanı biteni birkaç kişi gördü, ama onlar da müdahale etmeye korktu", "Ankara'da sokak ortasında işlenen cinayetin güvenlik kamerası görüntüleri ortaya çıktı.", "Bitmiyor, sonu gelmiyor. Yaşamdan koparılan bir kadının haberi var sırada. İki kadın yine boşandıkları eşlerinin hedefi oldu. Biri öldü, diğeri silahın tutukluk yapmasıyla son anda kurtuldu", "Daha sonra o polis memuru, genç kadına ve ablasına karakolun bulunduğu sokakta ateş etti." gibi ifadeler neredeyse bütün kadın cinayeti haberlerinin temel söylem biçimi olarak kendini göstermektedir. Bu söylem aynı zamanda "erkeğin himayesi ve/veya boyunduruğundan çıkmak isteyen kadının sonunun kaçınılmaz olarak bu şekilde olacağı" biçimindeki bir umutsuzluk niyetini de içinde barındırmaktadır. Bu niyet haberler yoluyla "karakolun yanında", "Ankara'da", "güpeğündüz", "herkesin ortasında", "çocuklarının önünde" ve "devletin koruması altında" gibi ifadelerle kendini yeniden üretmek için çok daha güçlü bir umutsuzluk dizgesine dönüşebilmek-

tedir. Mevcut yasa ve uygulamaların kadınların hakkını korumadaki yetersizliği, devletin içinde bulunduğu çaresizlik ve belki de en önceliklisi toplumun 'güpeğündüz gözlerinin önünde olup bitene' sadece seyirci kalıyor olması söylemleri "korunmaya muhtaçlık" söylemini, toplumsal ve siyasal bağlamlarını "kaçınılmazlık" ve "umutsuzluk" üzerinden yeniden kurarak 'kadını ait olduğu yere: erkeğin himayesine' iten bir anlamla yeniden kurgulamaktadır.

4.3.3.Erkeğin Varlığına Adanmış Bir Varlık Olarak Kadın Teması

Kadın cinayeti haberlerindeki erkek-egemen söyleme ilişkin tespit edilen bir diğer tema 'adanmışlık' söylemi biçiminde kendini göstermektedir. Erkek eksenli; eş, anne, sevgili biçiminde konumlandırılan kadın, erkek tarafından bu rolün dışında kabul edilememektedir. Cinayetlerin genelinde eş veya sevgili konumundaki kadının bu rolünü bırakmak istemesi veya bırakması nedeniyle işlendiği görülmektedir. Kadının erkek-egemen anlayıştaki eş, anne veya sevgili rollerinin dışına çıkma çabası, en ağır cezayla çarpıtılmasıyla gereken bir duruma yol açabilmektedir. Kadının erkeğin varlığına adanmış bir varlık olarak algılanması durumu özellikle cinayet haberlerindeki nedensellik bağlarında kendini göstermektedir.

Adanmışlık söylemi çözümlenen VII. haberde en açık ifadesiyle kendini göstermektedir. "Barışmak istediğini söyledi. Reddedilince de pompalı tüfikle kadının üzerine kurşun yağdırdı." Kadına reddetme hakkının tanınmadığı bu anlayışta, böyle bir talebin ne tür bir sonla noktalanacağı vurgusu haberde açık ifadelerle ortaya konulmaktadır. Haber söyleminde "eğer barışsaydı belki de öldürülmeyecekti" iması da taşıyıcı söylemi destekleyen ve art alandaki niyete sinen bir unsur olarak kendini göstermektedir. Bu haberde cinayete kurban giden kadının eşinden boşanmış olması da bu vurguyu güçlendiren unsurlar olarak devreye girmektedir. Kadımla erkek arasındaki evlilik ilişkisinin resmi olarak son bulması bile erkeğin kadını kendi varlığına adanmış olan bir armağan olarak görmesine engel olamamaktadır. Kaldı ki meşruiyetini erkek-egemen yapıdaki anlayıştan alan bu illiyette, erkeğin kendinde böyle bir hakkı görmesi için arada resmi bağın olması gerekmemektedir. VI. haberde cinayete kurban giden 22 yaşındaki genç kızın erkek arkadaşı tarafından vurulduğu ve erkeğin ağır yaralı genç kızı rehin alarak polislere yarım saat direnerek kan kaybindan kadının ölümüne yol açtığı dile getirilmektedir. Haberdeki "Her geçen dakika yaralı genç kızın hayatı riski artıyordu. Saldırgan ancak yarım saat sonra ikna edilebildi." ifadeleri toplumsal düzeni sağlamaya yönelik uygulamaların bazı durumlarda köklü sosyal eğilimler karşısında çaresiz kaldığını gösteren ifadeler olarak yansımaları bulmaktadır.

SONUÇ

Medya ve özellikle geniş kitlelere ulaşabilme ve onları cezbedebilme kapasitesiyle

televizyon hem toplumsal yapıdaki egemen söylemi yeniden inşa edebilmekte hem de bu yapıyla örtüşebilecek yeni söylem biçimleri oluşturabilmektedir. Yayın politikasını çağdaş ilkelere ve evrensel değerlere göre şekillendirmeye çalışan televizyon kanalları da kitlelerle aynı noktada buluşabilme ve ortak dili konuşabilme ekseninde, bilerek veya bilmeyerek genel-geçer anlayışla pek çok noktada kesişebilmektedir. Toplumun bir kesiminin art arda yalnızca cinayet haberleriyle gündeme getiriliyor olması bile bu kesim hakkında belli kanaatlerin oluşması için yeterli olabilmektedir.

İncelenen haberlerde genel olarak toplumdaki egemen bakışın açık ya da sinik ifadelerle yeniden üretildiğini söylemek mümkündür. Haberlerdeki ana temalar, temsilîyet noktasında geleneksel erkek-egemen anlayışın izleriyle örtüşen taşıyıcı söylemlere dönüşmekte ve eşit hak ve temsiller bağlamında kadını bu egemen anlayışla yeniden tanımlamaktan öteye gitmeyen önermelere dönüşebilmektedir.

KAYNAKÇA

- BAUDRILLARD, J. (2008). Tüketim Toplumu. (Çev.: Hazal Deliceçaylı, Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- DTVH Yayın İlkeleri (2012). İstanbul:Doğan TV Holding AŞ.
- DURŞUN, Ç. (2014). Televizyon Haberlerinde İdeoloji. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- ERGÜL, H. (2005). Televizyonda Haberin Magazinleşmesi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- FISKE, J. (2012). Popüler Kültürü Anlamak. (Çev.: Süleyman İrvan). İstanbul: Parşömen Yayınları.
- FISKE, J. (2014). İletişim Çalışmalarına Giriş. (Çev. : Süleyman İrvan). Ankara: Pharmokan Kitap Yayınları.
- GÜNGÖR, N. (2013). İletişim Kuram ve Yaklaşımlar: Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- İNAL, A. (1996). Haberi Okumak.İstanbul: Temuçin Yayınları.
- KANDİYOTİ, D. (2013). Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar. İstanbul: Metis Yayınları.
- KARADUMAN, S. S. (2009). Televizyon Haberlerinde Egemen İdeoloji ve Farklı Kimliklerin Temsili. (Yayınlanmış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÜÇÜK, M. (2006). Medya, İktidar, İdeoloji. İstanbul: Ark Yayınları.
- KÜMBETOĞLU, B.,(2010). “Değersizleştirme: Kadın Bedeninin Maruz Kaldığı Şiddet”, (Ed. Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar), Dişillik, Güzellik ve Şiddet Sarma- lında Kadın ve Bedeni, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- MORLEY, D. , ROBİNS, K. (2011). Kimlik Mekanları. (Çev. : Emrehan Zetbekoğ- lu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ÖKER, Z.,(2005).”Kurgusal Dünyanın Gölgesinde Bir Unutkan: Baudrillard”, (Ed. Nurdoğan Rigel ve diğerleri),Kadife Karanlık, İstanbul: Su Yayımevi.
- ÖZBUDUN, S. (1994). Türkiye’de Kadın Olmak. İstanbul: Yazın Yayınları.
- ÖZER, Ö. (2011). Haber Söylem İdeoloji. Konya: Literatürk Yayınları.
- ÖZTÜRK, R. (2000). Sinemada Kadın Olmak. İstanbul: Alan Yayınları.
- RİGEL, N. (2000). İleti Tasarımında Haber. İstanbul: Der Yayınları.
- RYAN, M., KELLNER, D., (2010). Çağdaş Hollywood Sinemasının İdeolojisi ve Politikası. (Çev. : Elif Özsayar). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sözen, E. (2014). Söylem. Ankara: Birleşik Yayınları.

TAYANÇ, F., TAYANÇ, (1977). T. Dünya’da ve Türkiye’de Kadın Olmak. Ankara: Toplum Yayınları.

YURDİGÜL, Y. (2008). Medyatik Kimlikler. Konya: Tablet Kitabevi Yayınları.

İnternet Adresleri

www.cnnturk.com. (Erişim tarihi: 25.06.2014)

SIYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK ABD BAŞKANLIK SEÇİMLERİNDE TWİTTER’İN KULLANIMI: HILLARY CLINTON VE DONALT TRUMP ÖRNEĞİ

Adem DOĞAN*
Tülay ERTAN**

ÖZET

Siyasal kampanya süreçlerinde seçmen ihtiyaç duyduğu siyasal bilgiyi elde edebilmek, siyasal adaylar ise seçmene daha etkin bir şekilde ulaşabilmek amacıyla sosyal medyayı her geçen gün daha etkin bir şekilde kullanmaktadırlar. Bir başka ifade ile sosyal paylaşım ağları siyasal iletişim sürecinin önemli bir aracı olarak, yaygın bir şekilde tercih edilir hale gelmiştir. Siyasal seçim süreçlerinde siyasal aktörler hedef kitlelerine ulaşmak, çeşitli konulardaki görüşlerini paylaşmak, faaliyetlerini duyurmak amacıyla yaygın sosyal paylaşım ağlarından biri olan Twitter’ı yoğun olarak kullanmaktadırlar. Bu çalışma, ABD Başkanlık Seçimleri sürecinde adayların Twitter’ı hangi düzeyde ve hangi amaçlar için kullandığını analiz etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda bulgular içerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma kapsamında Cumhuriyetçi Parti Aday Adayı Donald Trump ve Demokrat Parti Aday Adayı Hillary Clinton’ın 1-15 Nisan tarihleri arasında paylaştıkları tweetler analiz edilmiştir. Tweet içeriklerinde Hillary Clinton’ın farklı seçmen gruplarına, özellikle kadınlara, çocuklara ve işçilere yakın sempatik bir imaj oluşturma gayretinde olduğu görülürken, iş dünyasından gelen bir aday olan ve Tweetlerinde de bu özelliğini yansıtan Donald Trump’ın, patron imajı oluşturmaya çalıştığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İletişim, ABD Başkanlık Seçimleri, Sosyal Medya, Twitter,

USE OF TWITTER IN THE USA PRESIDENTIAL ELECTIONS AS POLITICAL COMMUNICATION MEDIUM: HILLARY CLINTON AND DONALT TRUMP AS AN EXAMPLE

ABSTRACT

During political campaign processes, electors use the social media more actively day by day to be able to obtain political information which they need, and political candidates also do so to be able to reach the electors more efficiently. In other words, social Networks have become commonly preferable as an important medium of political communication process. During political electoral processes, the political actors intensely use Twitter, one of the common social Networks, in order to reach their target groups, share their opinions related with various topics, and to announce their activities. This study was done to analyze at which level and for what purposes do the candidates use Twitter during the USA Presidential Elections process. In line with this objective, the findings were obtained using the content analysis method. Within the scope of the study, tweets were analyzed which Donald Trump, the presumptive nominee of the Republican Party, and Hillary Clinton, the presumptive nominee of the Democratic Party, shared between 1-15th April. While Hillary Clinton seems to make an effort to create a sympathetic image close to different elector groups, especially to women, children and workers, Donald Trump, who is a candidate from the business world and reflects this on his tweets, tries to create the boss image.

Key Words: Political Communication, the USA Presidential Elections, Social Media, Twitter

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, ademdogan@firat.edu.tr

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü